

A BÁCSKAI TÁJ ODAADÓ KRÓNIKÁSA

Amikor nemrég jól reprodukálható Szilágyi László-képek után kutatva, az ágyhoz kötött hatvannégy éves festő nagy erőfeszítéssel igyekezett segédkezni az Erzsébet lánya lakásán elhelyezett gyűjteményének áttekintésében, a bőséges és izgalmas anyag között, az egyik szoba eldugott sarkában meglepetéssel fedeztem fel egy régen látott, de emlékezetembe kitörőhözhatlenül berögződött, sötét tónusokban megfestett, meggyötört női arcot ábrázoló képmást.

Igen, ez az a portré, mely körül az 1938-ban megrendezett népköri kiállítás előkészítésének folyamán, a nagyterem melletti helyiségben vita támadt. Nem a szervezők és a kiállítók váltották ki a szócsatát, hanem egy számomra ma is ismeretlen magyarországi, akkortájt Vajdaságban portyázó portréfestő kérdőjelezte meg a sajtóságos légkört árasztó festmény eredetiségét.

Túl érdekesnek, túl jónak találta Szilágyi László kisméretű képét, egyszerűen nem hitte el, hogy egy fiatal amatőr műve. És a megdöbbenet Sziszi lángba borult arccal, szenvedélyesen bizonygatta igazát: a festményen elhunyt szerelmének haldoklásban vonagló arcát öröktette meg.

Érvelése meggyőző volt. A kép bekerült a nevezetes kiállítás anyagába Hangya András, Boschán György, Wanyek Tivadar, Ács József, Almási Gábor és a többiek műveivel együtt.

Ez a szinte misztikumra hajló, sötét árnyalatok ködébe burkolt, kiugró fénnel ellenpontozott festői látásmód képezi a mai napig is Szilágyi László festészetének egyik, kevésbé ismert oldalát. Homályos lépcsőházban vonító eb, a tél kíméletlen karmaitól megkopasztott, tragikumot árasztó fűzfásorok, titkokat rejtő, meredek, agyagos Tisza-part, egyetlen lámpával megvilágított épülettömb... azoknak a perceknek emlékei, amikor a festő magába zárkózva, kicsit elveszetten és elhagyatva veszi kezébe palettáját. Azt a palettát, amelyen egyébként ott száradnak a bácskai táj eleven, üde színei.

Mert Szilágyi László nem pesszimista festő. A borús, misztikus hangulatok csak átsuhanó felhők. Elvonulásuk után ismét kiderül. A fák kiszödulnek, a rétek tarka ruhába öltöznek, a düledező házsorokat előnti a napsütés. Hiszen a festő — földmérői munkáját végezve — egy emberöltőn át járta Észak-Bácska és Bánát kisvárosait és falvait, mindent jól megnézett, minden tágra nyitott szemébe ivódott, emlékezetébe tárolódott — szabad perceiben pedig ott, a helyszínen készítette vázlatainak sokaságát. Ezeken a vidékeken alig akad olyan érdekes motívum, melyet örökké készenlétben álló ceruzája nem rajzolt

meg. Kisvárosi szegénysorsok és vakközök, magánosan gubbasztó tan-nyák, omladozó falú bérlakások, fölszántott ugarak, letarolt mezők. És a szélmalmok! Az ő kedvenc szélmalmai... Talán egy sem volt belőlük ezen a tájon, melyet át nem mentett rajzain, vázsnain az utókornak.

Egy olyan kis világot örökített meg, mely visszavonhatatlanul az enyészett martaléka lett, mely nagyobb részt már csak az ő műveiben el.

1909-ben Szabadkán született. Hogy mikor kezdett festeni? Erre a kérdésre ő sem tud pontos feleletet adni. Már gyermekkorában. A labdarúgással egyidejűleg. És ha az akadémia fémjelzést kölcsönző lépcsőit nem is léphette át, ez még nem jelenti, hogy autodidakta. Először Csincsák Elemértől tanult, majd Balázs G. Árpád műhelyébe járt Nagyapáti Kukac Péterrel együtt. Oláh Sándor is oktatta; nála Csapó Sándor és Veréb Ilonka voltak társai. De a nála fiatalabb Hangya is hatott művészi felfogására, különösen abban az időben, amikor a szabadkai Broz utca egyik ódon házában lakó, templomi szenteket készítő, művészeket pártoló szobrász- és dohos műhelyében összeverődött csoporthoz csatlakozott. Ott mintázott szorgalmasan a különös módon elkallódott, tehetséges Rassler Ilona, oda járt Erdei Sándor, Szegő Ernő és néha Hangya is; abban a gyér világítású, szegényes és túlszűfolt helyiségben készült az 1938-as kiállítás anyagának nagy része. E csoport működését még sehol sem jegyezték fel. Talán érdemes lenne foglalkozni vele.

Szilágyi először 1936-ban a szabadkai zeneiskola épületének földszinti helyiségében Almási Gáborral, Csapó Sándorral, az avantgardista Nikola Babićtyal és az orosz emigráns Bednyaginnal együtt mutatkozott be a közönségnek. Az 1938-as kiállítás után 1943-ban Balázs G. Árpád fogadja társul a palicsei Vigadóban megrendezett tárlaton, 1945-ben pedig Željko Kujundžićtyal megrendezi a felszabadulás utáni első kiállítást Szabadkán. Aztán hosszabb ideig nem lép nyilvánosság elé. Mindennapi munkája túlságosan lekötötte, 1958-ban pedig Zentára költözik. Ez azonban nem jelenti, hogy a festészetet akár egy napra is kikapcsolja életéből. Csupán arról van szó, hogy a képzőművészeti életben nagy fordulatokkal bővelkedő időkben nehezen találja meg a helyét.

Már-már úgy látszott, hogy mindenki megfeledkezett róla, amikor 1970-ben Bela Duranci az ő munkáit is besorozta a *Képzőművészeti alkotások 1945—1970* elnevezésű együttes tárlat anyagába, hogy ezúton, neves festők társaságában nyújtson elégtételt a Szabadkára már súlyos beteg visszatért művészeknek.

Megható és elismerésre méltó az az erőfeszítés, ahogyan Szilágyi László benuit kézzel igyekszik tovább folytatni művét. Ha az olaj technikájával képtelen is megbirkózni, negyven év vázlatanyagából temperával és pasztellel igyekszik kikerekíteni festői opusát. Munkáit az utóbbi időkben az expresszionista festők csoportjával és alkalmi kiállításokon mutatta be. És még mostani egészségi állapota ellenére is tud értékes műveket alkotni. Emlékeinek gazdag tárházából pedig hajlandó mindent felszínre hozni, ami a vajdasági képzőművészeti élet iránt érdeklődő kutatók és krónikások részére feljegyzésre érdemes.

